

Ammattiliitto Pron tavoitteet kunta- ja aluevaaleihin 2025

13.4.2025 järjestetään kunta- ja aluevaalit, joissa valitaan valtuutetut kuntien ja kaupunkien valtuustoihin sekä hyvinvointialueiden aluevaltuustoihin. Vaalit käydään historiallisissa merkeissä, sillä sitten viime kuntavaalien sosiaali- ja terveyshuolto sekä pelastustoimi ovat siirtyneet kunnilta hyvinvointialueiden järjestettäväksi. Kunnat puolestaan ovat saaneet vuoden 2025 alusta valtiolta järjestettäväkseen asukkaidensa työllisyys- ja kotoutumispalvelut. Valtuustokausi siis alkaa isojen rakenteellisten muutosten jälkimainingeissa.

Työllisyyspalveluiden järjestämisen lisäksi valtuustokaudella 2025–2029 keskeinen teema monessa kunnassa tulee olemaan talouden tasapainottaminen. Valtionosuuksien leikkaukset, väestön ikääntyminen ja keskittyminen kaupunkialueille sekä heikko talouskasvu ovat heijastuneet viime vuosina kuntien talouteen ja monessa kunnassa harkittaneen tulevalla kaudella kuntaveroprosentin nostoa. Ammattiliitto Pro kehottaa kuntapäätäjiä huomioimaan kuntalaisten kokonaisverorasitteen ja sen vaikutuksen ostovoimaan. Kannustammekin ensisijaisesti tekemään päätöksiä, jotka tukevat työpaikkojen syntymistä, kuntalaisten työllistymistä ja sitä kautta kunnan elinvoimaa. Kasvukeskuksissa huomiota tulee puolestaan kiinnittää muun muassa riittävään asuntojen kaavoitukseen ja segregaaation torjuntaan, jotta asumisen kustannukset eivät karkaa ja jokaisen kuntalaisen osaamis- ja työvoimapotentiaali tulee ansaitsemaansa käyttöön.

Työllisyys ja elinvoima

Työllisyyspalveluiden kuntasiirron myötä kunnilla on alkavalla valtuustokaudella mahdollisuus kehittää koulutuksesta, elinkeinopalveluista sekä työllisyys- ja kotoutumispalveluista kokonaisuus, joka edistää työpaikkojen syntymistä kunnan alueelle ja tukee nopeaa työllistymistä. Työllistymisen nopeuttamisen ohella kunnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota työnhakijoiden yhdenvertaisuuden toteutumiseen; heikommassa työmarkkina- asemassa olevien työllistymiseen tarvitaan riittävä keinovalikoima sekä taloudelliset ja henkilöstöresurssit.

Työllisyyspalveluiden ohella kotoutumispalvelut siirtyvät vuoden 2025 alussa kunnille. Monen alan ja työpaikan kärsiessä työvoimapulasta ja huoltosuhteen heikentyessä kuntien tulee olla osa ratkaisua ja panostaa maahanmuuttajien kokonaisvaltaiseen kotouttamiseen ja kuntaan sitouttamiseen. Esimerkiksi suomen tai ruotsin kielen opetukseen ohjaamisen pitää tapahtua heti kuntaan muuton jälkeen ja opetusta on tarjottava koko perheelle. Palveluissa tulee kiinnittää huomiota asiakkaiden monimuotoisuuteen ja räätälöidä niitä esimerkiksi erilaisista koulutus- ja työelämätaustoista tulevien tarpeisiin sopivaksi.

Elinvoiman turvaamiseksi, vakaan alueellisen talouskehityksen varmistamiseksi ja rajujen rakennemuutosten ennaltaehkäisemiseksi on pyrittävä siihen, että kunnan elinkeinorakenne on mahdollisimman monipuolinen. Kuntien tuleekin kaikin tavoin tuettava uusien investointien, yritysten ja työpaikkojen syntymistä alueilleen. Etenkin kaavoituksen ja kuntatason luvituksen on toimittava, jotta ne eivät muodosta pullonkaulaa investoinneille. Vihreän siirtymän toteutumisesta kuntatasolla tulee huolehtia ja tehdä investointeja päästöttömyyden edistämiseksi ja työpaikkojen luomiseksi.

Rakennusalan tilanteen ollessa edelleen haastava kuntien kannattaa panostaa korjausrakentamiseen, jotta osaava työvoima ei karkaa alueelta ja alalta, mikä suhdannetilanteen kääntyessä ja rakentamisen määrien jälleen kasvaessa tuottaisi asutuspulaa. Niin rakennushankkeissa kuin muissakin investoinneissa on huolehdittava työnantajavelvoitteiden toteutumisesta ja noudatettava työehtosopimusta sekä lainsäädäntöä sekä vaadittava samaa esimerkiksi hankintojen ja ulkoistusten kohdalla. Julkisissa hankinnoissa tulee ylipäätään tehdä vastuullisia tavara- ja palveluhankintoja työperäisen ihmiskaupan ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäytön

ehkäisemiseksi. Hankinnoissa on myös painotettava elinkaarta, laatua sekä yritys vastuuta ja sopimuksissa on oltava sanktiot tilanteessa, jossa yritys ei noudata sopimusehtoja. Kunnalle on myös jätettävä oikeus purkaa sopimus, jos rikkomuksia ilmenee.

Sivistys ja koulutus

Laadukkaat sivistys- ja koulutuspalvelut parantavat kuntalaisten elämänlaatua, tukevat sosiaalista hyvinvointia ja vähentävät eriarvoisuutta. Koulutettu työvoima myös houkuttelee yrityksiä ja investointeja. Kunnilla on merkittävä rooli alueidensa oppilaitosten kehittäjänä ja ammattitaitoisen työvoiman tarjoajana, sillä ne ohjaavat oppilaitoksia suoraan ja kuntayhtymien kautta ja ammattikorkeakouluja omistajaohjauksen kautta. Kuntien tuleekin panostaa paitsi koulutuksen rahoitukseen, myös aktiiviseen ohjaukseen koulutuksen laadun ja työelämävalmiuksien kehittämiseksi sekä alueelliseen työvoimatarpeeseen vastaamiseksi. Aikuis- ja täydennyskoulutusta on jatkossakin oltava saatavilla kattavasti ympäri Suomen.

Perusopetuksessa on annettava kaikille edellytykset pärjäämiseen toisella asteella ja jatko-opinnoissa sekä myöhemmin työelämässä. Yksi olennaisimmista pärjäämisen edellytyksistä on riittävä kieli- ja lukutaito ja niiden opettamiseen on kouluilla oltava riittävät resurssit. Lähellä tarjottu, laadukas varhaiskasvatus puolestaan on paitsi lapsen oikeus, myös vanhempien työssäkäynnin edellytys.

Asuminen, liikkuminen ja elämänlaatu

Kuntalaisten arjen sujuvuuden ja sitä kautta kunnan elinvoiman kannalta on tärkeää, että yhteydet pelaavat: kuntaan ja kunnassa on helppo liikkua ja tietoliikenneyhteydet toimivat. Sujuvan työssäkäynnin mahdollistamiseksi julkista liikennettä työssäkäyntialueille on oltava riittävästi ja kaavoituksella tulee huolehtia liityntäliikenteen mahdollisuuksista. Kasvualueilla myös asuntoja tulee kaavoittaa riittävästi, jotta asuntojen tarjonta vastaa kysyntää eikä asumisen hinta karkaa liian korkeaksi. Kaavoituksella tulee huomioida myös eri kokoisten asuntojen tarve, erityisryhmien tarpeet sekä ehkäistä alueellista segregatiota kasvukeskuksissa.

Etätöyön vakiinnuttua työntekotavaksi luotettavat, markkinaehtoisesti rakennetut tietoliikenneyhteydet sekä etätöyskentelyn mahdollistavat tilat, kuten kirjastot ja monitoimitalot, ovat monelle työntekijälle välttämättömyys, josta kunnan kannattaa huolehtia työssäkäyviä asukkaita houkutellakseen. Joustavat työntekomahdollisuudet tutkitusti lisäävät hyvinvointia, joten välttämättömyyden lisäksi kyse on kunnan vetovoimatekijästä.

Asumisen kustannusten ei saa antaa haukata liian isoa siivua kuntalaisten tuloista vaan alueilla, joilla väestö kasvaa, asuntoja on kaavoitettava riittävästi, jotta asuntojen tarjonta vastaa kysyntää.

Terveys ja hyvinvointi

Fyysinen ja psyykinen hyvinvointi ovat työssäkäynnin edellytyksiä. Hyvinvointialueiden, kuntien ja työllisyysalueiden tuleekin yhteistyössä huolehtia palvelurakenteesta, joka tulee työssä käyntiä ja työllistymistä. Työttömien terveystalvuuhiin ja kuntoutukseen pääsyyn tulee varmistaa riittävät resurssit ja asiakasmaksujen taso on sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa pidettävä kohtuullisena, jotta ne eivät yhdessä sosiaaliturvaleikkausten kanssa muodosta estettä hoitoon pääsulle. Palveluiden turvaamiseksi hyvinvointialueiden rahoitusta on uudistettava antamalla niille verotusoikeus.

Mielenterveyden haasteiden ollessa yksi isoimmista työkyvyttömyyden syistä mielenterveyspalveluiden saatavuutta tulee parantaa ja kolmannen sektorin hyvinvointia tukevien toimijoiden toimintaedellytykset turvata.